

प्रकृतिः पालयति

कालं वर्षतु पर्जन्यां

पृथ्वीं सस्यशालिनी ।

देशोऽयं क्षोभरहितः

सज्जनाः सन्तु निर्भयाः ॥

इति श्लोकं वयं सर्वे श्रुतवन्तः । श्लोकस्यार्थ अर्थः
अत्यन्तं सरलमेव । देशस्य आश्रित्याय पृथ्वी सस्य
शालिनी भवितव्यम् । जनाः सर्वे मिलित्वा कार्यं
करणीयम् । प्रकृति संरक्षणं करणीयम् । नो चेत्
नाशः वा विनाशः निश्चितः एव ।

प्रकृति संरक्षणम् अत्यावश्यकम् । अस्माकं माता
रूपेण आजीवनं पालयति इयं पृथ्वी । मानवस्य
आशपूर्णं इयं अवनी सदा सिद्धः । प्रकृतिः मानव
जीवनाय सर्वाणि कार्याणि करोति । तथैव
उत्तम जीवनमान्यानां उद्बोधनं करोति च । अता
मानव जीवने प्रकृतिः माता, गुरु तुल्यं च
भवति इति वयं वक्तुं शक्नुमः । किन्तु प्रकृतिः
कीदृशं उद्बोधयति इति जानीमः ।

(Note: Graded articles may be published in schoolwiki. So, Write neatly. Don't fold paper. Don't write overleaf).

प्रकृतिः नाम किम् ? सुन्दरम् सुललितम्
रमणीयम् । पशुपाक्षीकीटादयः , तरुलतादयः ,
वनजनभवनात् पूरिताः सुन्दरं सृष्टिः अस्माकं
प्रकृतिः । भगवतायाः सृष्टेः प्रकृतिः अत्यन्तं
रमणीयम् । हरितं पर्णं पूरितं वृक्षाः तस्य सौन्दर्यं
वर्धनाय पूरकं भवति । तथैव कुसुमानि च ।
प्रकृतिः प्रकृतं अनेकं जीवजालाः , अर्थात् मनवात्
कीटपर्यन्तं अनेकं जीविनाः सन्ति । तेषु धीमताः
भवति मानवः । विभिन्नं च भवति मनुष्याः । तस्य
प्रकृति-संरक्षणाय किं किं करणीयम् इति ज्ञानं
आस्ति । पशुसम्पत्तं स्यात् सा प्रकृत्याः पुत्राः अर्थात्
ननयः । वयं इयं वक्तुं शक्नुमः किमिति प्रकृत्याः
विना मानवः न इति । कारणं वयं सर्वे ज्ञानवन्तः ।
प्रकृतिः मानवस्य जीवनं अत्यन्तं अमूल्यं भवति ।
किम् चेत् प्रकृतिः विना मानवस्य स्यात् अस्तित्वं
नास्ति । तथैव प्रकृतिः विना मानवाः जीवितुं
न शक्ताः । अतः प्रकृतिः अस्माकं जीवनं अति
अमूल्यं । तदस्माकं कृते किं न करोति ? मानवस्य
जीवनाय पाठयति च । कथम् ? जानीमा -

प्रथमतया प्रकृति! अस्माकं कृतं किं किं ^{करोति} ~~करोति~~
इति पश्याम! । अशन , वसन , वसति - ~~अहं~~ फतद्
त्रीणि ~~विषयस्य~~ मानवस्य मूलभूत आवश्यकतानि ।
फतद् प्रदानुं प्रकृति! फव शक्त! । अथति प्रकृति!
अस्माकं जीवनाय आवश्यकं मूलभूत ~~आवश्यक~~ साधक्याणि
प्रदानं करोति । तथैव जीवनाय आवश्यकं ~~सर्वं~~
करोति । मानवाय मौल्यबाधनं अपि करोति । अतः
प्रकृति! वदति वा : ? इति प्रश्न! उद्भवति । ज्ञानं
वा मौल्य बाधनाय वधनं न आवश्यक आवश्यकम् ।
केवलं किंचित् कार्याणि । अथति प्रकृति! अस्माकं
कृतं मौल्यबाधनं कथं करोति इति जानीमः ।

उदाहरणार्थं प्रकृत्या । मानवा तस्य स्वार्थसाधनाय
प्रकृत्याः चूषणं कुर्वन् आस्ति । कासार माननयोः
महत्त्वं न जानाति । तयोः भूमिं चोरयित्वा
गगन चुम्बीनि भवनानि निर्माति । वृक्षाणां कर्तनं
करोति । तथैव मानिन्यं अपि । प्रकृत्याय
विरुद्धं अनकं कार्याणि सा करोति । किन्तु
प्रकृति! न वदति । तस्मात् शान्ति पाठं पाठयति ।
अथति प्रकृति! ~~प्रकृत्याय~~ ~~सौधम~~ ~~सामन्ते~~ ~~चरं~~ शान्ति

(Note: Graded articles may be published in schoolwiki. So, Write neatly. Don't fold paper. Don't write overleaf).

मन्त्रं पठति, पाठयति च । तथैव प्रकृतिः आजीवनं
अद्भुताशक्तं वायुं स्वीकृत्य जीवजनकं वायुं प्रददाति ।
प्रकृते स्थिताः वृक्षाः मानवाय सर्वं कुर्वन्ति ।

छायाभयस्य कुर्वन्ति तिष्ठन्ति स्वयमातपे
फलान्यपि परार्थाय वृक्षाः सत्पुरुषा इव ॥

वृक्षाः मरणानन्तरमपि पीठोपकरणरूपेण अस्माकं
साहाय्यं कुर्वन्ति । परोपकारार्थं इदं शरीरं इति
बोधयति । अतस्मात् वयं परोपकारस्य महत्त्वं ज्ञानुं

शक्नुमः । अथति प्रकृतिः परोपकारस्य महत्त्वं

पाठयति । किन्तु केचन स्वार्थिनाः प्रकृत्याः नाशं
कुर्वन्ति । इदानीं प्रकृत्याः रक्षकाः मानवाः प्रकृत्याः

रक्षकाः सञ्जाताः । स्वार्थसाधनाय प्रकृत्याः चूर्षणं
कुर्वन्ति । प्रकृतिः सर्वमेतत् न सहति । आद्भुत

भाषायां वदति खिल "Nature has enough to meet
everyone's need, but not enough to meet everyone's
greed" - सर्वेषु सर्वेषामपि आशापूर्णे शक्ता इयं

भूः अशक्ता दुराशापूर्णे । अधिकतापा, जलाभावा,
अशुद्धवायुः प्रकृत्याः प्रतीकारस्य सामान्य प्रभावाः ।

आस्मिन् वर्षे केरलराज्ये च सम्भूता प्रकृतिविकोपाः

तु तीव्रतर प्रतीकारः । इतोपि वयं प्रकृत्याः शोषणं
अनुवर्तयामः चेत्, परिस्थितेः परिवर्तनाय प्रयत्नं न
कुर्मः चेत् अस्माकं मरणं वा नाशः निश्चिता फलः ।
अतः प्रकृतिः मानवानां कृते शान्तिः, परोपकारः,
सहजीवनस्य महत्वं पाठयति । मानवानां जीवने
सहजीवनं सहकरणं अत्यावश्यकम् । प्रकृतिः तं
उद्बोधयति । मानव जीवनाय आवश्यकं मौल्यानूँ
उद्बोधयति । यदा अन्याः अस्माकं कृते अन्याथं
करोति तदा प्रथमतया सावधाने वक्तव्यम् । इतोपि
सा अन्याथं करोति चेत् प्रतीकारं करणीयम् इति
प्रकृतिः पाठयति । तदर्थं प्रकृति विस्मयाः फल
उदाहरम् । प्रकृतिः क्षमायाधारिणी भवति । मानवस्य
अपराधं दूरीकृत्वा अर्थात् क्षमा कृत्वा क्षमयाद्धारिणी
भवति । तथैव 'क्षमा' याः महत्वं ^{बोध} ~~पाठयति~~ । प्रकृतिः
सदा शान्तिपरायिणी फलः । अहिंसायाः महत्वं
अपि मानवाय पाठयति । अतः मानवाय प्रकृतिः
शान्तिः, परोपकारः, सहकरणं, क्षमा, अहिंसा -
फतद् सर्वाणि उद्बोधनं करोति इति अवगम्यते ।
अतः प्रकृतिः अस्माकं जीवने गुरु ~~स्वप्न~~ तुल्या भवति ।

(Note: Graded articles may be published in schoolwiki. So, Write neatly. Don't fold paper. Don't write overleaf).

प्रकृतिः अस्माकं कृतं बलिदानस्य महत्वं अपि बोधयति । यदा कर्म कुर्वन्ति तदा प्रकृत्याय दुःखः भवति । किन्तु सा न वदति । तथैव मानवाय , तथा अन्य जीवजालानां कृतं त्यागं करोति । सर्वस्वं अपि त्यक्त्वा अस्माकं पालनं करोति । सा त्याग, बलिदान, सहकरण , दान . . . इत्यादीनि मौल्यानि बोधयति । किन्तु केचन नव श्रुण्वन्ति । प्रकृतिः मानवाय 'सहन' अर्थात् कारुण्यस्य महत्वं वदति । अतः प्रकृतिः पाठयति इति वचनं साधु नव । सा न केवलं द्रव्यं वा द्वि किन्तु अनंकाः विषयाः बोधयति । वयं तेषां अनुशीलनं करणीयम् । इतद् विषयः सर्वकार सम्बन्धः न तु द्रव्यं करणीयम् इति मनसि चिन्तयामि कदाचित् । किन्तु इति । प्रकृतिः किं किं पाठयति तं अस्माकं जीवने अनुष्ठानं कृत्वा प्रकृत्याः संरक्षणम् कुर्मः । उत्तम मानवाः भवामः । अस्माकं माता प्रकृत्याः संरक्षणम् अस्माकं कर्तव्यम् । तथैव तस्य उद्बोधनानां पालनं च ।

x ——— x ——— x